

Naloge ter nameni lovstva in lova danes in jutri

The Tasks and Goals of Huntsmanship and Hunting at Present and in the Future

Franc PERKO*

Izvleček

Perko, F.: Naloge ter nameni lovstva in lova danes in jutri. *Gozdarski vestnik št. 5-6/1996*. V slovenščini, cit. lit 8.

Prispevek razčlenjuje naloge in dejavnosti lovstva ter lova. Kratko predstavi posamezne naloge: gojitev in varstvo divjadi; lov; delo v lovišču za izvajanje lova; delo v lovišču za izboljšanje razmer za divjad; vzgojo in prosvetljevanje; varstvo narave; pridobitniško dejavnost; rekreacijo; vzpostavljanje in ohranjanje habitatov. Predstavljene so naloge, ki jim bo moralo lovstvo v prihodnosti posvetiti mnogo več truda.

Ključne besede: lov, lovstvo, ohranjanje narave, vzpostavljanje ravnotežja.

Synopsis

Perko, F.: The Tasks and Goals of Huntsmanship and Hunting at Present and in the Future. *Gozdarski vestnik No. 5-6/1996*. In Slovene, lit. quot. 8.

The article analyses the tasks and activities of huntsmanship and hunting. It gives a brief presentation of individual tasks: breeding and protection of the game; hunting; activities in a hunting ground for the performing of hunting; activities in a hunting ground in order to improve the conditions for the game; training and education; nature protection; profitable activities; recreation; the establishing and restoring of habitats. The tasks huntsmanship will have to put much more effort into in the future are presented.

Key words: hunting, huntsmanship, nature conserving

1 UVOD

1 INTRODUCTION

Naloge in dejavnosti lovstva in lova so večnamenske in so odvisne od zakonskih usmeritev ter razvojne stopnje družbe. Posameznik – lovec pa lahko v zakonskih in etičnih okvirih precej svobodno in samosvoje dojema dejavnost lovstva in lova. Obstoječi zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč že z nazivom določa njegovo vsebinsko naravnost, saj ne ureja le vprašanje izvajanja lova. Poleg gojenja in varstva divjadi je glavna naloga lovstva, da v okviru varstva narave zagotavlja ohranjanje ravnovesja med divjadjo in njenim življenjskim okoljem. Poudarek je seveda na divjadi, ki pa predstavlja le manjši del številnega živalstva in seveda le manjši del ekosistemov, ki jih tvorijo rastline, živali in njen biotop. Žal pa danes lovstvo resneje obravnava le desetino od

okoli 150 vrst divjadi. Predvsem so za lovstvo zanimive tiste vrste divjadi, ki so pogoste in dajejo trofeje (jelenjad, srnjad, gams), redke vrste z dragoceno trofejo (medved, ris), vrste divjadi, ki so konkurenti lovcu (velike zveri), in pa vrste divjadi, ki jih lovci vzgajajo ter predvsem zaradi lova vlagajo v lovišča (raca mlakarica, fazan).

2 NALOGE TER NAMENI LOVSTVA IN LOVA DANES

2 THE TASKS AND GOALS OF HUNTSMANSHIP AND HUNTING AT PRESENT

Dovolil sem si, zaradi analize, razčleniti lovstvo in lov na določene naloge, čeprav bi morali vse te dejavnosti jemati kot zakroženo, med seboj povezano celoto.

V bližnji preteklosti, pa tudi danes, je po oceni zunanjega opazovalca in hkrati poznavalca lovstva dejavnost lovstva usmerjena predvsem v naslednje naloge:

Gojitev in varstvo divjadi, ki je kot osnovna naloga lovstva določena že z vrstnim

* Mag. F.P., dipl. inž. gozd., 1381 Rakek, Slivice 34, SLO

redom v nazivu veljavnega zakona. Ta dejavnost se kaže z določenimi lovopusti, s popolno zaščito posameznih vrst divjadi, primernim odstrelom po starostni in spolni strukturi, z odstrelom konkurentov lovcem – oziroma plenilcev, ki ogrožajo obstoj divjadi, ki jih lovci gojijo. Med naloge gojitve in varstva divjadi prav gotovo spada tudi raziskovalno delo na tem področju, saj je za sodobno lovstvo znanje neobhodno potrebno.

Lov divjadi oziroma odstrel divjadi je za večino lovcev osrednja naloga ali dejavnost lovstva in lovcev. To je hkrati uravnavanje razmer v kulturni krajini, vzdrževanje in vzpostavljanje ravnovesja v kulturni krajini, odstranjevanje konkurentov in ne na koncu žetev gojitve in varstva divjadi: trofeja.

Dela v lovišču za izvajanje lova so namenjena predvsem lovu divjadi, hkrati pa tudi opazovanju pa tudi krmljenju (hranjenju). Sem spada postavljanje lovskih prež, tudi lovske steze so namenjene lovu, in mrhovišča, kjer se hrani medvede, pa tudi izvaja odstrel.

Dela v lovišču za izboljšanje razmer za divjad so številna. Določena opravila lahko opravljajo lovci, mnogo več možnosti za ohranitev oziroma izboljšanje razmer za divjad in ves živalski svet, ki na določenem območju živi, pa lahko opravijo le tisti, ki uporabljajo ali izkoriščajo ta življenjski prostor. Kaj lahko storijo lovci? Postavljajo lahko in s primerno hrano zalagajo krmišča in mrhovišča. Tu se seveda srečujemo z vprašanjem, katere vrste divjadi je sploh smiselno, smotno in strokovno utemeljeno krmiti in privabljati ter koncentrirati (grupirati) na krmiščih. Nikakor ne smemo s krmljenjem vzdrževati in ohranjati nenaravno visokih populacij divjadi, ki so neusklajene s prehrabeniimi in bivalnimi razmerami v okolju. Krmljenje v najbolj kritičnem obdobju leta, ko v naravi najbolj primanjkuje hrane za z okoljem usklajeno številčnost divjadi (jelenjadi) gotovo nekaj pripomore k zmanjšanju škod v gozdovih, hkrati pa še bolj zbira jelenjad na določeno območje in s tem lahko na tem mestu, posebno če krmljenje ni stalno in s primerno hrano, povzroči veliko škodo v okolju. Vzdrževanje in košnja travniških površin sredi gozdov in na njihovem obrobju zagotovi jelenjadi

pomemben del letne prehrane, kar se lahko pozna pri zmanjšanju poškodb na gozdnem mladju. Lovci lahko vzdržujejo tudi kaluže, presekujejo grmišča za potrebe rastlinojede divjadi, urejajo prostore za gnezdišča, vendar je vse to lahko le relativno majhen pripomoček k zboljšanju ali ohranjanju razmer v okolju za divjad. Mnogo več lahko storijo, in tudi morajo opraviti za to tisti, ki uporabljajo ali izkoriščajo življenjski prostor divjadi. Gozdarstvo in kmetijstvo lahko s tem, da pri vseh ukrepih, vseh delih upošteva tudi potrebe vsega živalskega sveta, stori največ za ohranitev ravnovesja v naravi. Pri tem morajo sodelovati z lovci, oziroma morajo lovci sodelovati z lastniki kmetijskih zemljišč in gozdov in z vsemi tistimi, ki delajo v gozdovih, na poljih in tudi z vsemi tistimi, ki usmerjajo razvoj gozdov (javna gozdarska služba) in kmetijstva (kmetijska svetovalna služba). Da bodo izvedeni ukrepi smiselni in razumni ter v korist vsem vrstam (da ne bomo pospeševali le določenih vrst – spet gledano iz sebičnega človeškega pogleda ali interesa), je potrebno mnogo več znanja, kot ga imamo danes, predvsem pa širokega prosvetljevanja.

Uravnavanje razmer v naravi (kulturni krajini) je, pa naj se še tako čudno sliši, prav gotovo ena izmed pomembnih nalog lovstva. Poglejmo si samo primer potrebe po vzpostavljanju ravnovesja med rastlinojedo divjadjo in rastlinstvom v gozdovih. Zaradi spremenjenih pogojev v kulturni krajini (izboljšanje pogojev za rastlinojede zaradi intenziviranega gospodarjenja z gozdovi, zaraščanja opuščanih kmetijskih zemljišč, spremenjenega načina kmetijske proizvodnje, pomanjkanja oziroma zatrtja njihovih plenilcev – velikih mesojedov, rastlinojedi divjadi naklonjene lovske zakonodaje, ureditev razmer v lovstvu – omejitve krivolova), ki so omogočili naglo naraščanje številčnosti rastlinojede divjadi, je na znatnem delu evropskih, pa tudi slovenskih gozdov otežena ali onemogočena naravna obnova z rastiščnim razmeram primernimi drevesnimi vrstami. V preglednici 1 je prikazan tak primer iz snežniško-javorniškega masiva, ki pa ni edini primer v Sloveniji. O resni ogroženosti gozdov zaradi neusklajenosti populacij rastlinoje-

dov z njihovim življenjskim okoljem pričajo številne analize objedenosti gozdnega mladja, opravljene v posameznih predelih slovenskih gozdov. Tako je bilo ob popisu leta 1989 na Pohorju poškodovanega 66% gozdnega mladja, na Kočevskem je bilo poškodovano 80 % višjega mladja, v roškem predelu novomeškega gozdnogospodarskega območja pa je bilo leta 1976 ugotovljena 46 % poškodovanost gozdnega mladja. Na Ljubljanskem vrhu je bila ugotovljena 38 % poškodovanost, pri mladju nad 20 cm višine pa celo 65 %, v Karavankah so zadnje analize pokazale 39 % poškodovanost gozdnega mladja.

Preglednica 1: Gibanje številčnosti jelke na rastišču Abieti-Fagetum din. omphalodetosum na območni enoti Zavoda za gozdove Slovenije Postojna (kom/ha).

Table 1: Trends in the Number of Fir Trees in the Abieti-Fagetum din. omphalodetosum Site in the Postojna District Unit of the Slovenia Forest Service (pieces/ha)

Leto / Year	Višinski razredi / Height classes				
	do 30 cm	31-60 cm	61-150 cm	151-300 cm	skupaj total
neograjeno / unfenced					
1981	15.163	-	-	-	15.163
1989	9.887	-	-	-	9.887
1992	6.582	-	-	-	6.582
1994	8.309	-	-	-	8.309
ograja / Fence (19 let) (19 years)	44.368	4.690	2.615	137	51.810

Na neograjanih površinah se številčnost jelke zmanjšuje, ni pa tudi preraščanja v višino. Na ograjeni površini je številčnost jelke več kot 6-krat večja (indeks 624), jelka pa tudi prerašča v višino (1).

Tovrstni vpliv rastlinojedov na rastlinstvo tudi močno otežuje ali pa celo onemogoča spreminjanje umetno osnovanih sestojev iglavcev (predvsem smrekovih) v gozdove z mešano zgradbo, ki bi bili mnogo stabilnejši in usklajeni z rastiščnimi razmerami.

Neuskajane razmere pa se pozneje kažejo tudi pri rastlinojedi divjadi sami: zmanjša se prirastek, zvišajo se izgube, slabšajo se tudi drugi kazalci populacije (zdravstveno stanje, upadanje telesnih tež ipd.). Vsi ti negativni znaki pri divjadi pa nastopijo

seveda takrat, ko so v okolju že jasno vidne škode.

Posredni krivec za to neravnovesje je človek, ki mora to ravnovesje tudi ponovno vzpostavljati. Tako je Simonič (4) na primeru jelenjadi na Snežniku prikazal pozitivne znake v kvalitetnem razvoju populacije po izvedenih nekajletnih ukrepih tako v populaciji jelenjadi (močno povečan odstrel ustrezne starostne in spolne strukture), kot v njenem okolju (izboljšanje prehrabmenih razmer za jelenjadi: košnja in gnojenje lazov, izločanje in presekovanje grmišč, krmiljenje). Rezultati ukrepov so vidni v preglednici 2.

Preglednica 2: Gibanje povprečnih tež uplenjene jelenjadi (v kg) v obdobju 1976-79 (4).

Table 2: Trends in the Mean Weights of the Red Deer Killed (in kg) in the Period from 1976 to 79 (4)

	1976	1977	1978	1979
teleta-jelenčki calves – young red deer	39.7	42.4	46.5	47.1
teleta-košutice calves – young hinds	38.0	39.1	41.6	41.9
košutice-junice young hinds – heifers (two years)	56.2	56.9	57.9	61.4

Simonič (4) predvideva, da je imel pri tem odločilno vlogo odstrel jelenjadi, ki se je na proučevanem Notranjskem lovskogojitvenem območju od 1974-1979 leta skupno z izgubami gibal takole:

Preglednica 3: Odstrel jelenjadi na Notranjskem lovskogojitvenem območju v obdobju 1974-79

Table 3: Red Deer Kill in the Notranjsko Hunting-Breeding Region in the Period 1974-79

	1974	1975	1976	1977	1978	1979
odstrel+izgube Kill + losses (the subjects found dead or those killed by predators)	536	638	755	975	973	910
indeks index	100	119	141	182	181	169

V relativno ugodnih pogojih (številni rastlinojedi – kot hrana, prostrani gozdni kompleksi v jugozahodnem delu Slovenije) se na tem sicer omejenem (zaradi človekovih potreb) prostoru Slovenije lahko prenamnožijo veliki mesojedi (medved, ris), ki prihajajo v konflikt s človekom – živinorej-

cem (paša) ali kar na splošno s človekom. Tudi tu mora hočeš nočeš poseči človek – lovec in preprečiti prekomerno (po številu in razširjenosti) širjenje določenih vrst divjadi.

Zaradi zadovoljevanja svojih potreb mora človek omejevati širjenje določenih živalskih vrst, ki bi se brez njegovega nadzora lahko tako namnožile v kulturni krajini, da bi ogrožale človeka, njegove potrebe in na koncu tudi same sebe.

Naloge lovstva so prav gotovo tudi v prosvetljevanju in vzgoji samih lovcev pa tudi javnosti.

Lov oziroma lovstvo je ob nekaterih omejitvah tudi pridobitniška (gospodarska) dejavnost. Pridobivanje dohodka od lova ima številne možnosti: prodaja divjačine – meso odstreljene – uplenjene divjadi; dohodki od trofej domačih in tujih gostov, dnevne pristojbine za vodenje gostov, pristojbine za vodenje opazovanja divjadi. Lovski gostje iz tujine so za dnevne in odstrelne takse v lovskem letu 1994/95 v Sloveniji plačali 2.999.494 USD (6). Pri odstrelu, ki je potreben zaradi vzdrževanja ravnovesja v kulturni krajini, je prav gotovo smiselno tudi trženje lova.

Seveda pa je lov za številne lovce tudi rekreacija in družabna dejavnost.

3 NALOGE LOVSTVA JUTRI

3 THE TASKS OF HUNTSMANSHIP IN THE FUTURE

Lovstvo se bo moralo v prihodnosti poleg nalog, ki jih opravlja zdaj, ukvarjati z vsemi vrstami divjadi, ki so ali bodo vključene v zakon o divjadi in lovstvu, in ne le z vrstami, ki so zanimive zaradi odstrela in pridobivanja trofej.

Mnogo večji poudarek bo moralo posvetiti lovstvo v prihodnosti varstvu narave. Gre za varovanje in razumevanje vseh živih (rastlinstvo in živalstvo) in neživih delov ekosistema. Vsi sestavni deli ekosistemov (tako rastlinstvo in živalstvo kot neživi del) so enako pomembni in nobenega dela ne smemo razvrednotiti. Prav tako ne smemo nikoli obravnavati posamezne vrste v ekosistemu pristransko, brez njenega vpliva

na druge vrste (tako rastlinske kot živalske). Posledice preštevilne rastlinojede divjadi niso le v škodi na gozdnem mladju (in obnovi gozda), ampak le-te negativno vplivajo na ves številni rastlinski svet in na vrsto živalskih vrst, ki bi si našle svoj življenjski prostor v bujni podrasti gozdov. Na drugi strani pa seveda tudi oblikovanje gospodarskih gozdov vpliva na rastlinski in živalski svet v teh gozdovih. Perušek (3) je tako ugotovil veliko razliko v številčnosti vrst ptičev in njihovi gostoti med pragozdom in gospodarskim gozdom.

Preglednica 4: Primerjava gostote in števila vrst ptič med pragozdom in gospodarskim gozdom (3).

Table 4: A Comparison of the Density and Number of Bird Species between a Virgin Forest and a Managed Forest

Ploškev Plot	Pečka S pragozd	Pečka J pragozd virgin forest	Rajhenav pragozd	Rajhenav gospodarski gozd managed forest
gostota parov/10 ha couples' density/10ha	56.3	49.8	34.6	22.8
št. vrst/ ploškev number of species/plot	24	20	22	15

Tarman (5) pa pokaže na popolno odsotnost duplarjev v mladem hrastovem gozdu. Prav duplarji so tista vrsta ptičev, ki jim je v gospodarskih gozdovih najbolj omejen življenjski prostor.

Vpliv dolgoletnega gospodarjenja z gozdovi se kaže tudi v drevesni sestavi slovenskih gozdov, ki, čeprav ne tako izrazito kot pri srednjeevropskih, odstopa od potencialne naravne vegetacije.

Prvi pogoj za ohranitev bogatega rastlinskega sveta je ohranitev njihovih rastišč, za ohranitev bogatega živalskega sveta pa ohranitev njihovih habitatov. Prav tu pa nam primanjkuje znanja, ki ga bo nujno dopolniti. Hkrati pa lahko največ storijo za habitate tisti, ki z določenimi površinami gospodarijo, jih uporabljajo in strokovno usmerjajo njihov razvoj.

Preglednica 5: Delež ptičev duplarjev v različno starih gozdnih sestojih (5).
 Table 5: The Share of Birds Living in Nesting Cavities in Forest Stands of Different Age

	Duplarji <i>Nesting cavity birds</i>	Gnezdilci na prostem <i>Nesters in the open</i>	Parov na ha <i>Couples/ha</i>
200 letni hrastov gozd <i>a 200-year oak forest</i>	62 %	36 %	23.1
mład gozd premer 20 cm <i>young forest (20 cm in diameter)</i>	0 %	100 %	2.0

Preglednica 6: Deleži najpomembnejših drevesnih vrst v lesni zalogi slovenskih gozdov (v %).
 Table 6: The Shares of the Most Important Tree Species in the Timber Supply of Slovenian Forests (in %)

	bukev <i>beech tree</i>	smreka <i>Norway spruce</i>	jelka <i>European fir</i>	hrasti <i>oaks</i>	plemeniti listavci <i>Broadleaf of high value</i>	drugi listavci <i>other deciduous trees</i>	bori <i>pinos</i>
Potencialna vegetacija <i>Potential vegetation</i>	58	8	10	8	6	8	2
Sedanje stanje <i>The present situation</i>	29	35	11	8	3	7	7

4 NAMESTO ZAKLJUČKA

4 INSTEAD OF A CONCLUSION

Veliko pomislekov, dilem pa tudi diskvalifikacij doživlja danes lovstvo. Lov (odstrel) določenih vrst divjadi v kulturni krajini je potreben, določene vrste je možno, drugih se ne sme loviti, ker so že brez tega dodatnega ukrepa ogrožene. Lov, ki posega v obnovljivo naravno bogastvo, se mora pri svojem delu ravnati po načelih trajnosti in ohranitvi vseh sestavnih delov ekosistemov, s tem da ne sme biti ogrožena oziroma zaradi neprimernih posegov obsojena na propad nobena niti živalska niti rastlinska vrsta. V okviru zagotavljanja trajne ohranitve vseh sestavnih delov narave pa lahko lov prinaša tudi določene dohodke.

LITERATURA

1. Cetina, M., 1995. Gozdnogojitveni prikaz posledic neuskklajenih odnosov med gozdnim okoljem in rastlinojedo divjadjo. Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Postojna. Poročilo.
2. Perko, F., Pogačnik, J., 1996. Kaj ogroža slovenske gozdove. Zveza gozdarskih društev Slovenije, gozdarska založba. Ljubljana.
3. Perušek, M., 1992. Ptice pragozdnih ostankov Rajhenavski Rog in Pečka ter njihova odvisnost od stanja sestojev. Gozd. vest. 7-8.
4. Simončič, T., 1982. Kontrolna metoda v gospodarjenju z divjadjo. Zbirka referatov Gozd-divjad Biotehniška fakulteta VTOZD za gozdarstvo. Ljubljana.
5. Tarman, K., 1992. Osnove ekologije in ekologija živali. DZS Ljubljana.
6. Varičak, V., 1995. Za uspešni lovni turizem je poglavitna predvsem kakovost naših lovskih storitev. Lovec 12.
7. Analiza izvajanja Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč. Izvršni svet skupščine Slovenije. Ljubljana 1985.
8. Program razvoja gozdov v Sloveniji. Ur. list 14/1996.